

GRZEGORZ GOZDÓR

PROBLEM BEZPIECZEŃSTWA JEDNOSTKI, GRUPY, PAŃSTWA

UWAGI WSTĘPNE

10 grudnia 2005 roku na Wydziale Zamiejscowym Nauk Prawnych i Ekonomicznych KUL Jana Pawła II w Tomaszowie Lubelskim miało miejsce sympozjum naukowe na temat społeczno-moralnej potrzeby bezpieczeństwa i porządku publicznego. Nawiązując do tematyki sympozjum, także z uwagi na wagę oraz aktualność zagadnienia, zasadne wydaje się przedstawienie rozważań na temat bezpieczeństwa jednostki, grupy i państwa, jak również podjęcie próby określenia działań koniecznych dla poprawy bezpieczeństwa i poczucia bezpieczeństwa.

Bezpieczeństwo to pojęcie kluczowe dla każdego obywatela, dla zbiorowości osób, dla funkcjonowania państwa. Jest ono stanem, do którego każdy z nas dąży, w którym jednostka ma poczucie pewności, oparcie w drugiej osobie lub w sprawnie działającym systemie prawnym. Przeciwnością bezpieczeństwa jest stan zagrożenia¹. Analizując wyraz „bezpieczeństwo” etymologicznie uznać należy, iż pochodzi on ze złożenia wyrazów „bez” oraz „pieczy”. Podobnie z łaciny *securitas – sine cura*. Piecza oznacza staranie, troskliwość, jak również otaczanie kogoś opieką, ochroną, zaś przedrostek „bez” wskazuje na brak jakiejś cechy, rzeczy lub osoby². Złożenie tych

Dr GRZEGORZ GOZDÓR – adiunkt Katedry Prawa Karnego i Postępowania Karnego WZNPiE w Tomaszowie Lubelskim; adres do korespondencji, e-mail: ggozdor@kul.lublin.pl

¹ *Popularny Słownik Języka Polskiego*, red. B. Dunaj, Warszawa 1999, s. 30.

² Tamże, s. 456.

dwóch wyrazów oznacza więc stan, w którym wspomniana ochrona, opieka nie jest potrzebna lub konieczna.

Terminem, który często występuje obok bezpieczeństwa, jest porządek; pojęcia te w ustawodawstwie występują zwykle razem jako bezpieczeństwo i porządek publiczny. Pojęcie porządku potocznie oznacza istnienie regularnego układu, ustawienie czegoś, ład, plan, zgodność z normą, z należyтым stanem³. Według niektórych autorów porządek publiczny jest właśnie ładem publicznym obejmującym całokształt stosunków życia zbiorowego we wszelkich jego przejawach⁴.

Bezpieczeństwo i porządek publiczny, jak zostało to wyżej wspomniane, są pojęciami niezwykle istotnymi. Niestety ich wagę, a także zadania w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa uświadamiamy sobie często po zdarzeniach takich, jak chociażby te, które miały miejsce 11 września 2001 roku w Nowym Jorku, 11 marca 2004 roku w Madrycie czy na Uniwersytecie Łódzkim 8 maja 2004 roku. Nie przywiązujemy wagi do działań na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa, czyli do działań prewencyjnych zapominając, że prewencja jest lepsza od represji – „akcja jest lepsza od reakcji”⁵. Dlatego też, mając na uwadze obecną sytuację i współczesne zagrożenia, należy szczególnie wnikliwie rozważyć, jak dzisiaj przedstawia się stan bezpieczeństwa, czy państwo jest w stanie zapewnić nam bezpieczeństwo, w jakim zakresie jednostka może sama zadbać o swoje bezpieczeństwo, jak przedstawia się zagadnienie bezpieczeństwa grupy, zwłaszcza bezpieczeństwa społeczności lokalnej oraz bezpieczeństwa przedsiębiorcy. Dodatkowo należy zastanowić się, czy w Polsce zbudowany został system bezpieczeństwa oraz czy i w jaki sposób, prowadzona jest polityka bezpieczeństwa.

Punktem wyjścia dla rozważań na temat bezpieczeństwa państwa, grupy i jednostki są wskazane pojęcia bezpieczeństwa i porządku publicznego oraz ich prawidłowe rozumienie. Wspomnieć należy, iż polska doktryna *criminal justice* – „sprawiedliwości karnej” nie wypracowała jednolitego rozumienia pojęć porządku i bezpieczeństwa i ich wzajemnych zakresów. Występująca w doktrynie różnorodność definicji jest konsekwencją dowolnego do tychczas posługiwania się obydwoma pojęciami przez ustawodawcę. Przy-

³ Tamże, s. 572.

⁴ L. F a l a n d y s z, *Pojęcie porządku publicznego w prawie karnym i karno-administracyjnym*, „Palestra” 1969, nr 2, s. 64.

⁵ Por. K. S e s s a r, *Niemieckie doświadczenia w zapobieganiu przestępczości*, w: J. W i d a c k i, J. C z a p s k a, *Bezpieczeństwo lokalne, społeczny kontekst prewencji kryminalnej*, Warszawa 2000, s. 23.

kłady niejednolitej terminologii w ustawodawstwie stanowią art. 126 ust. 2 Konstytucji RP⁶, według którego „Prezydent RP stoi na straży suwerenności i bezpieczeństwa państwa [podkr. G. G.] oraz nienaruszalności i niepodzielności jego terytorium”, art. 146 ust. 4 pkt 7 Konstytucji, w myśl którego Rada Ministrów zapewnia bezpieczeństwo wewnętrzne państwa oraz porządek publiczny, art. 1 ustawy z 6 kwietnia 1990 r. o Policji, zgodnie z treścią którego Policję tworzy się jako „[...] formację przeznaczoną do ochrony bezpieczeństwa obywateli oraz do utrzymania bezpieczeństwa i porządku publicznego” [podkr. G. G.]. Warto zwrócić uwagę, iż kodeks karny, a więc ustawa, która w polskim systemie prawnym określa większość czynów zabronionych, generalnie nie posługuje się pojęciem bezpieczeństwa publicznego i w zasadzie – literalnie takiego dobra, tj. bezpieczeństwa publicznego, nie chroni⁷. Dobrami chronionymi, ujętymi w kodeksie karnym, są bezpieczeństwo powszechne (rozdział XX kodeksu karnego „Przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu powszechnemu”) i porządek publiczny (rozdział XXXVI kodeksu karnego „Przestępstwa przeciwko porządkowi publicznemu”).

Przy różnorodności terminów ustawowych, a także definicji bezpieczeństwa i porządku publicznego, jaką zauważamy w piśmiennictwie, rozsądnym ujęciem problemu wydaje się zawężenie pojęcia bezpieczeństwa do stanu, w którym nie są popełniane przestępstwa, zaś pojęcia porządku do stanu, w którym nie są popełniane wykroczenia. Takie podejście spotykamy w nauce *criminal justice*⁸. Zaznaczyć należy, iż stanu, w którym nie są popełniane przestępstwa, nie można ograniczać jedynie do przestępstw pospolitych, czyli przede wszystkim przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu oraz mieniu. W obecnej sytuacji poza sferą naszego zainteresowania nie mogą znaleźć się przestępstwa z rozdziału XX kodeksu karnego⁹, czyli przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu powszechnemu.

⁶ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz.U. nr 78, poz. 483.

⁷ Pojęcie bezpieczeństwa publicznego występuje w obowiązującym kodeksie karnym jedynie w art. 115 § 13 pkt 7 – ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny, Dz.U. nr 88, poz. 553 ze zm.

⁸ Por. J. W i d a c k i, P. S a r n e c k i, *Ustrój i organizacja Policji w Polsce oraz jej zadania w ochronie bezpieczeństwa i porządku (reformacja Policji – część I)*, Warszawa–Kraków 1997, s. 7-15.

⁹ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny, Dz.U. nr 88, poz. 553 ze zm.

ZADANIA ORGANÓW WŁADZY PUBLICZNEJ
W ZAKRESIE ZAPEWNIENIA BEZPIECZEŃSTWA
I PORZĄDKU PUBLICZNEGO

Zapewnienie bezpieczeństwa i porządku publicznego jest jednym z podstawowych zadań państwa. Treść tej funkcji państwa jest od dawna wiadoma, zakorzeniona w świadomości społecznej i intuicyjnie zrozumiała¹⁰. Funkcja państwa w zakresie ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego jest tradycyjnie realizowana za pomocą dwóch wzajemnie skorelowanych form działań legislacyjnych, poprzez powoływanie i utrzymywanie określonych formacji, które mają za zadanie ochronę bezpieczeństwa i porządku publicznego oraz podejmowanie działań „politycznych” w celu ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego¹¹. Wspomniane formacje występują w postaci formacji o zadaniach ogólnych, wyspecjalizowanych służb porządkowych (np. straż ochrony kolei) oraz formacji samorządowych, powołanych do działań w zakresie ochrony porządku. Formacjami państwowymi i samorządowymi powołanymi do utrzymania bezpieczeństwa i porządku publicznego są: Policja, Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencja Wywiadu, Wojskowe Służby Informacyjne, Żandarmeria Wojskowa, Biuro Ochrony Rządu, Straż Graniczna, Służba Więzienna, straże gminne, straż ochrony kolei, Straż Leśna, Straż Łowiecka. Formacje te realizują zadania z zakresu ochrony porządku i bezpieczeństwa publicznego; niektóre z nich koncentrują się jedynie na zapewnieniu porządku publicznego (np. straże gminne), niektóre mają za zadanie ochronę bezpieczeństwa publicznego (np. Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego), zaś część formacji wykonuje swoje zadania w odniesieniu do określonych grup osób (Biuro Ochrony Rządu) lub miejsc (straż ochrony kolei).

Liczbę osób zatrudnionych w ramach wymienionych formacji, a przez to zaangażowanych w ochronę porządku i bezpieczeństwa publicznego, należy szacować na ponad 150 tys. Osoby te wykonują swoje zadania w ramach

¹⁰ P. Sarnicki, P. Czarny, *Kompetencje organów władzy publicznej w zakresie ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego*, w: *Bezpieczny obywatel – bezpieczne państwo*, red. J. Widacki, J. Czapska, Lublin 1998, s. 76; M. A. Krąpiec, *Człowiek i prawo naturalne*, Lublin 1993, s. 154-155.

¹¹ Sarnicki, Czarny, dz. cyt., s. 78.

stosunku pracy; często jest to służba na rzecz bezpieczeństwa i porządku publicznego, którą poprzedza złożenie ślubowania¹².

Do wspomnianych działań „politycznych”, podejmowanych dla ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego, należą przede wszystkim działania ustawodawcze. Do podstawowych działań podejmowanych na rzecz ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego przez ustawodawcę należą: określanie uprawnień funkcjonariuszy publicznych wykonujących zadania z zakresu ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego, precyzowanie kształtu stosunku służbowego funkcjonariuszy, określanie warunków ingerencji formacji policyjnych w życie społeczne, uchwalanie budżetu państwa, budowa ustawodawstwa karnego i karno-administracyjnego¹³. Do możliwości władzy legislacyjnej w tej sferze należy również decydowanie o dopuszczalności współudziału w zapewnieniu bezpieczeństwa i porządku publicznego podmiotów pozapaństwowych, m.in. agencji ochrony osób i mienia.

Wskazując, jedynie w zarysie, na udział władzy wykonawczej i ustawodawczej w ochronie porządku i bezpieczeństwa publicznego nie można nie wspomnieć o roli, jaką w tej sferze odgrywa władza sądownicza. Należy mieć tutaj na uwadze głównie orzecznictwo sądów karnych i jego oddziaływanie w zakresie prewencji ogólnej. Niewątpliwie wymierzanie sprawiedliwych kar przez sądy wpływa na autorytet porządku prawnego, a więc również pośrednio na bezpieczeństwo i porządek publiczny.

Ponieważ ustrój Rzeczypospolitej Polskiej opiera się na dekoncentracji władzy publicznej¹⁴, a zasadniczy podział terytorialny państwa zapewnia jednostkom terytorialnym zdolność wykonywania zadań publicznych, część zadań publicznych należy do samorządu terytorialnego. Są to także zadania z zakresu ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego. W instrumenty prawne do działań na rzecz bezpieczeństwa i porządku publicznego zostały wyposażone: rada gminy, rada powiatu oraz samorząd województwa¹⁵.

¹² Por. art. 25, 27 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji, tekst jednolity Dz.U. z 2002 r., nr 7, poz. 58 ze zm., art. 44, 47 ustawy z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu, Dz.U. nr 74, poz. 676 ze zm., art. 31, 33 ustawy z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej, Dz.U. nr 78, poz. 462 ze zm.

¹³ Szerzej w: S a r n e c k i, C z a r n y, dz. cyt., s. 80-86.

¹⁴ Art. 15 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz.U. nr 78, poz. 483.

¹⁵ Art. 7, 40 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, Dz.U. z 1996, nr 13, poz. 74 ze zm., art. 4, 12, 38a ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym, Dz.U. nr 91, poz. 578 ze zm., art. 14 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa, Dz.U. nr 91, poz. 576 ze zm.

Omawiając rolę państwa w zapewnieniu bezpieczeństwa i porządku publicznego, wskazując obecne działania państwa w tym zakresie, można stwierdzić, iż ta funkcja państwa co do swej istoty nie zmieniła się od czasów grodów, wałów, fos i murów obronnych¹⁶. Zmianie uległy jedynie metody zapewnienia bezpieczeństwa, środki służące do zapobiegania i niwelowania zmieniających się wraz z każdym wiekiem zagrożeń. Zauważyć należy, iż współcześnie w wielu państwach na świecie istnieje tendencja do samoorganizowania się obywateli w ramach państwa, podejmowania na rzecz grup i jednostek różnorodnych działań nie pozostających w kolizji z interesami państwa. Takie działania są charakterystyczne dla społeczeństw obywatelskich, otwartych, w których jednostka uzyskuje prawo do osobistych decyzji¹⁷. Działania te dotyczą również sfery bezpieczeństwa i porządku publicznego.

BEZPIECZEŃSTWO JEDNOSTKI

Nie umniejszając roli państwa w zapewnieniu obywatelom bezpieczeństwa należy pamiętać, iż jego działania, mające na celu ochronę porządku i bezpieczeństwa publicznego, nigdy nie są całkowicie skuteczne zarówno w odniesieniu do realnego bezpieczeństwa, jak i społecznego poczucia bezpieczeństwa. Można z całą stanowczością stwierdzić, iż państwo nigdy nie będzie w stanie zapewnić swoim obywatelom całkowitego bezpieczeństwa; zawsze będzie istniało pole do podjęcia działań w tym zakresie przez samych obywateli. Działania takie podejmuje obecnie każdy z nas, zamykając chociażby drzwi do mieszkania.

Państwo poprzez system prawny umożliwia obywatelom podejmowanie działań na rzecz poprawy poczucia bezpieczeństwa, jak również likwidacji istniejącego już niebezpieczeństwa (zamachu). Obywatel może więc bronić się sam – w prawnie wyznaczonych granicach. Najistotniejsze znaczenie wśród przepisów prawa gwarantujących prawo do podejmowania działań w celu zwiększenie poczucia bezpieczeństwa lub likwidacji realnego niebezpieczeństwa mają przepisy kodeksu karnego, określające kontraty typy obrony koniecz-

¹⁶ W. O s i a t y ń s k i, *Państwo złem koniecznym*, „Wiedza i Życie” 1996, nr 11, s. 17.

¹⁷ R. D a h r e n d o r f, *Uwaga do definicji społeczeństwa obywatelskiego*, w: A. B ł a s z c z y k, *Ewolucja państwa, wybór tekstów*, Warszawa 1998, s. 442.

nej – art. 25 kodeksu karnego, stanu wyższej konieczności – art. 26 kodeksu karnego¹⁸, przepisy kodeksu cywilnego regulujące ochronę posiadania – art. 343 kodeksu cywilnego¹⁹, przepisy ustawy o broni i amunicji, regulujące między innymi zasady wydawania pozwoleń na broń²⁰ oraz przepisy ustawy o swobodzie działalności gospodarczej²¹ w związku z przepisami ustawy o ochronie osób i mienia, regulujące zasady świadczenia usług w zakresie ochrony osób i mienia²².

Analiza powołanych przepisów i ich zestawienie z przepisami obowiązującymi przed 1989 rokiem pozwala na stwierdzenie, iż obowiązujące obecnie uregulowania zapewniają obywatelowi możliwość podjęcia znacznie szerszych działań samoobronnych, niż przepisy obowiązujące przed rokiem 1989. Argumentem przemawiającym za trafnością tej tezy jest między innymi treść przepisów ustawy o broni i amunicji, które umożliwiają dzisiaj dostęp do niektórych środków służących do samoobrony bez potrzeby występowania z wnioskiem o udzielenie pozwolenia na broń²³. Innym przykładem potwierdzającym powyższą tezę jest konstrukcja prawnych podstaw samoobrony obywatelskiej. Należy zwrócić uwagę zwłaszcza na instytucję obrony koniecznej w obecnym kształcie, a przede wszystkim na przepis art. 25 § 3 kodeksu karnego, przewidujący obligatoryjne odstępianie od wymierzenia kary przez sąd w przypadku przekroczenia granic obrony koniecznej, gdy przekroczenie granic obrony koniecznej było wynikiem strachu lub wzburzenia usprawiedliwionego okolicznościami zamachu. Przepis ten znajduje zastosowanie po podjęciu działania w samoobronie, na etapie oceny tego działania w toku postępowania sądowego i jest niewątpliwie korzystny dla broniącego się, który działał w obronie koniecznej, lecz przekroczył jej granice. Odpierając bowiem bezpośredni zamach na swoje życie czy zdrowie w większości przypadków powodowany był strachem lub wzburzeniem usprawiedliwionym okolicznościami. Wystąpienie tej przesłanki implikuje obligatoryjne odstępianie od wymierzenia kary przez sąd.

¹⁸ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny, Dz.U. nr 88, poz. 553 ze zm.

¹⁹ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny, Dz.U. nr 16, poz. 93 ze zm.

²⁰ Ustawa z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji, Dz.U. nr 53, poz. 549 ze zm.

²¹ Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej, Dz.U. nr 173, poz. 1807 ze zm.

²² Ustawa z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia, Dz.U. nr 114, poz. 740 ze zm.

²³ Ustawa z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji, Dz.U. nr 53, poz. 549 ze zm.

Wreszcie istotnym argumentem przemawiającym za szerszą obecnie możliwością zapewnienia swojego bezpieczeństwa są przepisy ustawy o swobodzie działalności gospodarczej i ustawy o ochronie osób i mienia. Przepisy te umożliwiają chociażby „wynajęcie” na podstawie umowy cywilnoprawnej pracownika ochrony, uzbrojonego w środki przymusu bezpośredniego i broń palną. Korzystanie z usług tego rodzaju, jak również ich świadczenie umożliwiły przepisy ustawy z dnia 23 grudnia 1988 r. o działalności gospodarczej²⁴. To właśnie po wejściu w życie tej ustawy pojawiły się w Polsce pierwsze firmy ochroniarskie i agencje detektywistyczne. Zauważyć należy, iż wcześniej, tj. przed rokiem 1989, nikt takich usług oficjalnie nie świadczył; możliwość korzystania z ochrony świadczonej przez inne osoby była więc ograniczona.

Dla ochrony własnego bezpieczeństwa obywatele podejmują, na podstawie wskazanych wyżej podstaw prawnych, różnorodne działania. Wśród podejmowanych przez obywateli form samoobrony można wyodrębnić działania indywidualne, zmierzające do ochrony osobistej i osób najbliższych albo służące ochronie domostw oraz działania kolektywne.

Działania indywidualne dzielą się z kolei na działania pasywne oraz aktywne. Do form pasywnych należy unikanie określonych osób oraz miejsc uznanych za niebezpieczne, rezygnacja z wieczornego opuszczenia domu czy mieszkania. Do aktywnych form samoobrony należą działania podejmowane osobiście przez obywatela, jak również działania podejmowane przez wynajętą firmę. Do aktywnych form samoobrony podejmowanych osobiście przez obywatela należy: zaopatrywanie się w techniczne środki ochrony, zamki, alarmy, drzwi antywłamaniowe, udział w kursach samoobrony, zakup psa lub indywidualnych środków obrony – ręcznego miotacza gazu, paralizatora²⁵. Aktywną formą samoobrony jest również wspomniane wyżej korzystanie z usług prywatnej firmy ochroniarskiej, która często obok zapewnienia stałej ochrony, na przykład poprzez system monitoringu, oferuje sprzedaż środków indywidualnych służących do samoobrony, szkolenia z zakresu samoobrony lub konsultacje w tym zakresie.

²⁴ Ustawa z dnia 23 grudnia 1988 r. o działalności gospodarczej, Dz.U. nr 41, poz. 324 ze zm.

²⁵ J. C z a p s k a, *Współczesne formy obywatelskiej samoobrony*, w: *Bezpieczny obywatel – bezpieczne państwo*, red. J. Widacki, J. Czapska, Lublin 1998, s. 359.

BEZPIECZEŃSTWO GRUPY

Od indywidualnych form obywatelskiej samoobrony różnią się formy samoobrony kolektywnej – podejmowane przez grupy osób. Do najbardziej typowych działań kolektywnej samoobrony należą grupy sąsiedzkiej czujności (*neighborhood watch*) oraz patrole obywatelskie²⁶. Idea grup sąsiedzkiej czujności polega na obserwacji sąsiedztwa i reakcji w przypadku dostrzeżenia czegoś podejrzanego. Sposób reakcji na zagrożenie powinien być wcześniej ustalony i uzgodniony z policją. Poza pasywnym obserwowaniem najbliższej okolicy, członkowie sąsiedzkich grup mogą incydentalnie lub regularnie, samodzielnie albo wspólnie z policją patrolować najbliższą okolicę. Inną formą patroli obywatelskich są patrole opłacane przez mieszkańców lub samorząd lokalny, składające się najczęściej ze zwykłych obywateli odpowiednio przeszkolonych, zaopatrzonych w radio, pozostających w ciągłym kontakcie z policją. Niebezpieczeństwem, jakie niosą za sobą kolektywne formy samoobrony, jest możliwość wyręczania przez grupy obywateli organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości. Grupy sąsiedzkiej pomocy funkcjonują, z różnym stopniem powodzenia, w Stanach Zjednoczonych, Kanadzie i niektórych państwach Europy Zachodniej, między innymi w Wielkiej Brytanii i w Niemczech²⁷. W Polsce, pomimo bogatego dorobku nauki, prezentującego korzyści płynące z tej formy samoobrony obywatelskiej, grupy sąsiedzkiej czujności w zasadzie nie występują.

Zastanawiając się nad bezpieczeństwem grupy warto dzisiaj, w systemie gospodarki wolnorynkowej, zwrócić uwagę na bezpieczeństwo przedsiębiorcy oraz bezpieczeństwo przedsiębiorstwa, czyli także pewnej grupy, zbiorowości osób. W tej dziedzinie w Polsce zaszły bardzo istotne procesy, które nie pozostają bez znaczenia dla stanu bezpieczeństwa i porządku publicznego. Przypomnieć należy, iż w PRL-u funkcjonowały tzw. uspołecznione zakłady pracy, w których bezpieczeństwo zapewniały między innymi Straże Przemysłowe²⁸. Dzisiaj funkcjonuje „przemysł” ochrony osób i mienia, który świadczy szerokie usługi przede wszystkim na rzecz przedsiębiorców. W ofercie prywatnego sektora ochrony znajdują się między innymi takie działania, jak

²⁶ Tamże, s. 361.

²⁷ Tamże, s. 364-365.

²⁸ Art. 1 ustawy z dnia 31 stycznia 1961 r. o Straży Przemysłowej, Dz.U. nr 6, poz. 42 ze zm., ustawa utraciła moc na podstawie art. 57 pkt 1 ustawy z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia, Dz.U. nr 114, poz. 740 ze zm.

bezpośrednia ochrona fizyczna osób i obiektów, sprzedaż i instalacja urządzeń zabezpieczenia technicznego, montaż elektronicznych systemów zabezpieczeń, systemów kontroli dostępu czy kontrwywiad gospodarczy.

O skali zjawiska określanego w literaturze terminem *private policing* świadczy chociażby liczba osób zatrudnionych w ramach tzw. prywatnego sektora ochrony. Liczbę tę szacuje się na ponad 110 tysięcy osób. Dla porównania obecnie w Policji pracuje 97 581 funkcjonariuszy oraz 18 675 pracowników cywilnych²⁹. Osoby wykonujące zadania w ramach tzw. prywatnego sektora ochrony zyskują wsparcie w nowoczesnych środkach łączności oraz nowych środkach technicznych i elektronicznych. Trudno oszacować liczbę obiektów, które są chronione przez prywatny sektor ochrony; danymi na ten temat nie dysponują Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji, czy Komendant Główny Policji. Z całą pewnością można jednak stwierdzić, iż liczba takich obiektów jest znaczna. Umundurowanych pracowników ochrony spotykamy w bankach, urzędach, szpitalach, szkołach, supermarketach, pasażach handlowych, na stacjach benzynowych, parkingach. Paradoksalnie pracowników ochrony spotykamy częściej niż funkcjonariuszy Policji.

Warto zwrócić uwagę, iż prywatne firmy ochrony osób i mienia zabezpieczają dzisiaj w Polsce obiekty wojskowe, a także zakłady produkcji specjalnej, magazyny rezerw państwowych, porty morskie i lotnicze, elektrownie, ciepłownie, ujęcia wody, rurociągi paliwowe, linie energetyczne i telekomunikacyjne, czyli obiekty ważne dla obronności, gospodarki, bezpieczeństwa publicznego i innych ważnych interesów państwa – obiekty podlegające obowiązkowej ochronie³⁰. Bezpieczeństwo w tego rodzaju jednostkach zapewnia, na mocy ustawy³¹, tylko i wyłącznie prywatny sektor ochrony. Można więc zadać pytania: czy w Polsce miał miejsce proces „prywatyzacji bezpieczeństwa”?; czy w sferze bezpieczeństwa, podobnie jak w przypadku innych dziedzin, takich jak usługi telekomunikacyjne, szkolnictwo, usługi pocztowe, można mówić o przełamaniu monopolu państwa? Odpowiedź należy dać twierdzącą. W Polsce pomimo braku wyraźnych intencji ustawodawcy w tym kierunku oraz bez publicznej debaty na ten temat nastąpił proces prywatyzacji bezpieczeństwa. Obiekty ważne dla obronności, gospodarki, bezpieczeństwa publicznego i innych ważnych interesów państwa są chronione przez

²⁹ www.kgp.gov.pl/policja/kadry.html

³⁰ Por. art. 5 ustawy z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia, Dz.U. nr 114, poz. 740 ze zm.

³¹ Art. 5 ustawy z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia, Dz.U. nr 114, poz. 740 ze zm.

prywatny sektor ochrony. Bezpieczeństwa w tych jednostkach nie zapewniają publiczne formacje ochrony powołane do ochrony porządku i bezpieczeństwa publicznego. Proces ten należy uznać za korzystny dla państwa, chociażby z uwagi na fakt, iż w wielu miejscach prywatny sektor ochrony zastępuje i niejako „odciąża” publiczne formacje ochrony porządku i bezpieczeństwa. Można więc mówić o swoistej alienacji domen³² – tam, gdzie są obecni pracownicy ochrony, nie ma konieczności kierowania patroli policyjnych.

Zasygnalizować należy, iż proces prywatyzacji bezpieczeństwa niesie za sobą wiele zagrożeń oraz problemów natury prawnej. Problemem takim jest zakres uprawnień pracowników ochrony w miejscach publicznych. Pojawia się także sporne zagadnienie „bezpieczeństwa dla bogatych”; bezpieczeństwa jako towaru, na który mogą sobie pozwolić jedynie ludzie zamożni. Inni zaś zdani są na działania niewystarczająco wyposażonej policji. W zamieszkałe przez takie osoby rejony przenoszą się przestępcy z lepiej chronionych, bogatszych dzielnic³³. Z tym zaś wiąże się kolejny proces i kolejny problem – zamykania przestrzeni publicznej, tworzenie tzw. *gated communities*, czyli społeczności izolowanych, monitorowanych i chronionych przez uzbrojonych strażników. Innym interesującym, ale i budzącym sporo wątpliwości, zagadnieniem jest idea tzw. prywatnej sprawiedliwości, która jest wskazywana jako jedna z przyczyn rozwoju zjawiska *private policing*, a która nie do końca jest zgodna z zasadą państwa prawnego. „Prywatna sprawiedliwość” polega na uregulowaniu sporów lub pociągnięcia osób winnych nadużyć do odpowiedzialności odszkodowawczej bez angażowania organów wymiaru sprawiedliwości. Ideę „prywatnej sprawiedliwości” otwarcie popiera wielu przedsiębiorców korzystających z usług prywatnego sektora ochrony, włączając również działalność detektywów i agencji detektywistycznych³⁴. Renomowani przedsiębiorcy wolą rozwiązywać swoje problemy wewnątrz. Dlatego też w przypadku przestępstwa wewnątrz firmy popełnionego na jej szkodę, korzystają oni z usług detektywów lub z własnych struktur ochrony. Powiadomienie policji o przestępstwie i rozgłos temu towarzyszący źle wpływa na wizerunek firmy. Ponadto w wypadku przestępstwa policja i wymiar spra-

³² Por. J. Czapka, J. Wójcickiewicz, *Policja w społeczeństwie obywatelskim*, Kraków 1999, s. 42.

³³ J. Czapka, *Prywatne firmy ochrony osób i mienia w Europie – podstawowe problemy prawne*, w: *Mit represyjności albo o znaczeniu prewencji kryminalnej*, red. J. Czapka, H. Kury, Kraków 2002, s. 650.

³⁴ K. Boon, *Private policing – developments and consequences for public police forces*, „Deviance and Society” 1993, vol. 17, no 2, s. 31.

wiedliwości zainteresowane są głównie wykryciem i ukaraniem sprawcy, podczas gdy poszkodowanej firmie chodzi głównie o jak najszybszą naprawę szkód³⁵.

Pomimo wielu niebezpieczeństw i problemów natury prawnej można przewidzieć, iż rozwój prywatnego sektora ochrony nie zostanie zahamowany. Za taką prognozą przemawiają doświadczenia innych państw. Wspomnieć należy, że prywatne agencje ochrony w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej zajmują się transportem więźniów czy ochroną sądów³⁶, w Niemczech ochraniają tzw. obszary specjalne, jak na przykład obiekty wojskowe czy nuklearne³⁷, zaś w Japonii kierują ruchem drogowym³⁸. Liczba osób zatrudnionych w prywatnym sektorze ochrony w niektórych państwach przewyższa liczbę osób zatrudnionych w publicznych organach ochrony porządku i bezpieczeństwa. W latach dziewięćdziesiątych w Stanach Zjednoczonych w prywatnym sektorze ochrony zatrudnionych było około półtora miliona osób; w zestawieniu z półmilionową liczbą policjantów dawało to stosunek 3:1 dla prywatnego sektora³⁹. W państwach Unii Europejskiej liczba osób zatrudnionych w prywatnym sektorze ochrony oscyluje wokół liczby funkcjonariuszy Policji, w niektórych państwach tę liczbę przewyższa.

BEZPIECZEŃSTWO PAŃSTWA

Wszystkie wskazane procesy mają wpływ na bezpieczeństwo państwa, rozumiane jako stan, w którym nie są popełniane przestępstwa. O bezpieczeństwie państwa decyduje właściwie prowadzona polityka bezpieczeństwa, w której uwzględnia się zmiany zachodzące w państwie oraz potrzeby i oczekiwania obywateli. Istotne znaczenie ma sprawne funkcjonowanie formacji powołanych do ochrony porządku i bezpieczeństwa publicznego. Organy te

³⁵ The failure of criminal justice system, National Center for Policy Analysis, www.public-policy.org/ncpa/w/w79.html

³⁶ Tamże.

³⁷ J. O b e r g f e l l - F u c h s, *O znaczeniu prywatnych firm ochrony osób i mienia w Niemczech, z uwzględnieniem aspektów integracji europejskiej*, w: *Mit represyjności albo o znaczeniu prewencji kryminalnej*, red. J. Czapska, H. Kury, Kraków 2002, s. 683.

³⁸ *White Paper of Police 1995*, National Police Agency, Tokyo 1996, s. 46.

³⁹ The failure of criminal justice system, www.public-policy.org/ncpa/w/w79.html

powinny tworzyć system, czyli *ex definitio* uporządkowany układ elementów, pomiędzy którymi zachodzą określone reakcje, które tworzą pełną całość. Przy wielości pojęć odnoszących się do bezpieczeństwa i porządku publicznego, które występują w ustawodawstwie (bezpieczeństwo powszechne, bezpieczeństwo zewnętrzne państwa, bezpieczeństwo wewnętrzne państwa, bezpieczeństwo publiczne, bezpieczeństwo narodowe, bezpieczeństwo obywateli i porządek publiczny⁴⁰) oraz przy krzyżujących się wzajemnie kompetencjach formacji, zwłaszcza rządowych, można kwestionować istnienie w Polsce systemu organów ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego.

Istotne znaczenie dla bezpieczeństwa państwa ma właściwie prowadzona polityka bezpieczeństwa. Zauważyć należy, że wszystkie partie polityczne odnoszą się w swoich programach do problemu bezpieczeństwa. Zagadnienie bezpieczeństwa spychane jest jednak na dalszy plan podczas sprawowania przez konkretną partię władzy. Przykładem może być realizacja programu „Bezpieczna Polska”, dotyczącego poprawy bezpieczeństwa obywateli, przyjętego przez Radę Ministrów 28 sierpnia 2002 roku. Tylko niektóre cele programu zostały zrealizowane; do wykonanych zadań zaliczyć można uchwalenie przepisów karnych, umożliwiających orzeczenie przez sąd przypadku przedmiotów pochodzących pośrednio z przestępstwa z jednoczesnym przeniesieniem ciężaru dowodu legalności zgromadzonego majątku na sprawcę czynu⁴¹, a także uchwalenie ustawy o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych⁴². Przy wielu inicjatywach nie podjęto w ogóle jakichkolwiek działań w celu ich realizacji. W niektórych przypadkach brak działania należy ocenić *in plus*; realizacja takich celów, jak chociażby zapewnienie obywatelom szerszego dostępu do broni palnej w celu ochrony miru domowego, w myśl zasady „mój dom – moją twierdzą”, mogła przynieść więcej strat niż korzyści, zwłaszcza w większych skupiskach ludzkich, czyli w typowych polskich osiedlach mieszkaniowych.

Czy Polska jest obecnie państwem bezpiecznym? W świetle statystyk policyjnych liczba stwierdzonych przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu, przeciwko mieniu i bezpieczeństwu w komunikacji, a także przeciwko wolności nie uległa znacznej zmianie, jeżeli porównamy dane z lat 2000, 2001

⁴⁰ W i d a c k i, S a r n e c k i, dz. cyt., s. 7-15.

⁴¹ Por. art. 45 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny, Dz.U. nr 88, poz. 553 ze zm.

⁴² Ustawa z dnia 28 października 2002 r. o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary, Dz.U. nr 197, poz. 1661.

czy 2002⁴³. W roku 2003 popełniono mniej zabójstw (1039), wzrosła jednak liczba kradzieży z włamaniem (344 502).

Czy Polacy czują się bezpiecznie? Z badań Centrum Opinii Społecznej przeprowadzonych w marcu 2004 roku wynika, iż co 4 Polak jest wolny od lęku, by nie paść ofiarą przestępstwa; 26% badanych stwierdziło, iż czuje duże zagrożenie, a niemal połowa respondentów (49%) stwierdziła, iż odczuwa umiarkowane zagrożenie. Od roku 2002 te proporcje są stałe⁴⁴.

WNIOSKI

Jak poprawić dzisiaj stan bezpieczeństwa w państwie? Co należy zrobić, by poprawić poczucie bezpieczeństwa obywateli? Na tak zadane pytania trudno znaleźć jednoznaczną odpowiedź; poprawa realnego bezpieczeństwa i poczucia bezpieczeństwa obywateli wymaga rozwiązań kompleksowych. Można jednak wymienić kilka rozwiązań, które nie są podnoszone w trakcie debat publicznych i które pozostają poza sferą zainteresowania polityków.

Do rozwiązań takich należą: zmiana wizerunku Policji oraz budowa w Polsce tzw. *community policing*. *Community policing* to nowa rola Policji, polegająca na współdziałaniu jej ze społecznościami lokalnymi. Zgodnie z założeniami *community policing* Policja powinna być bliżej społeczeństwa. Wbrew powszechnym poglądom przestępczość nie zniknie, gdy patrol policyjny zawsze zareaguje szybko i brutalnie, a sąd zawsze wymierzy surową karę. Trzeba pamiętać, iż agresja wywołuje sprzeciw, a przemoc rodzi po stronie sprawców dalszą przemoc. Romantyczne wizje funkcjonariusza policji jako pogromcy najgroźniejszych przestępców nie przystają do rzeczywistości; większość zgłoszeń kierowanych do Policji nie dotyczy poważnych przestępstw lecz drobnych spraw, które dokuczają ludziom na co dzień⁴⁵. Zgodnie z filozofią *community policing* policjant powinien uczestniczyć w życiu społeczności lokalnej, np. jako instruktor sportowy czy konsultant do spraw bezpieczeństwa. Takie działania mogą zwiększyć zaangażowanie obywateli w podejmowanie decyzji, rozwiązywanie problemów, wspólną samoobronę.

⁴³ <http://www.kgp.gov.pl>

⁴⁴ Poczucie zagrożenia przestępczością oraz stosunek do kary śmierci, komunikat z badań, Warszawa marzec 2004, <http://www.cbos.pl>

⁴⁵ C z a p s k a, W ó j c i k i e w i c z, dz. cyt., s. 130.

Innym stosunkowo prostym rozwiązaniem jest lepsze wykorzystanie prywatnego sektora ochrony i wkomponowanie części tego sektora (specjalistycznych uzbrojonych formacji ochronnych) w system organów porządku i bezpieczeństwa publicznego. Należy przy tym bezwzględnie przestrzegać zakazu zatrudniania w agencjach ochrony osób karanych za przestępstwa umyślne. Właściwe wykorzystanie prywatnego sektora ochrony stwarza dla formacji publicznych możliwość skoncentrowania się na innych zadaniach, w tym zwalczaniu przestępczości zorganizowanej oraz przestępczości międzynarodowej – czyli zobowiązań wynikających z naszego członkostwa w Unii Europejskiej.

Niezwykle istotnym działaniem jest prowadzenie edukacji w zakresie bezpieczeństwa. Działania tego rodzaju powinny być podejmowane przez Policję w ramach *community policing*. Zajęcia z zakresu edukacji można prowadzić już z dziećmi oraz z młodzieżą szkolną. Zajęcia prowadzą odpowiednio przeszkoleni funkcjonariusze Policji, którzy wskazują, jak należy zachowywać się wobec osób obcych czy jak reagować na zagrożenia. Takie działania budują zaufanie pomiędzy Policją a społeczeństwem; dokonuje się zmiana wizerunku Policji.

Wreszcie ważnym działaniem na rzecz bezpieczeństwa i zwalczania przestępczości jest wychowywanie młodych ludzi i niezwykle istotna rola rodziny, szkoły, Kościoła. Rola Kościoła, szkoły i rodziny w zwalczaniu przestępczości jest powszechnie deprecjonowana podczas, gdy jest tak samo ważna, jak sprawne funkcjonowanie sądów i organów ścigania. To Kościół wskazuje przecież, że przestępstwo jest czynem niegodnym.

Warto także zwrócić uwagę na rolę *mass mediów*, które w pewien sposób wychowują przestępców i „reklamują” przemoc. Media ukazują przestępstwo w sposób jednostronny, pomijając aspekty i uwarunkowania prowadzące do przestępstwa i sposoby zapobiegania przestępczości. Media nie podejmują wysiłku działania wychowawczego i prewencyjnego na rzecz bezpieczeństwa. Środki masowego przekazu mogą być skutecznym narzędziem w zwalczeniu przestępczości, wymagana jest jednak wzajemna współpraca wielu specjalistów: teoretyków wychowania, nauczycieli, duchownych, policjantów i dziennikarzy⁴⁶. Poruszając zagadnienie działalności *mass mediów* w walce przeciwko przestępczości należy wspomnieć, iż w Sejmie Rzeczypospolitej Polskiej

⁴⁶ W. M a g i e r a, *Czy media wychowują przestępców*, w: J. C z a p s k a, J. W i d a c k i, *Bezpieczeństwo lokalne, społeczny kontekst prewencji kryminalnej*, Warszawa 2000, s. 217.

czwartej kadencji znalazł się obywatelski projekt ustawy o zakazie promowania przemocy w środkach masowego przekazu. Projekt wpłynął do Sejmu 14 sierpnia 2001 roku, ustawa nie została jednak uchwalona.

Kończąc rozważania na temat bezpieczeństwa wskazać należy, iż to właśnie działania *mass mediów* w dużym stopniu powodują, że czujemy się zagrożeni przestępczością. Chodzi tutaj o niektóre typy przestępstw, jak na przykład zabójstwa, zgwałcenia czy wymuszenia rozbójnicze. O takich przestępstwach media piszą najchętniej; informacja o takich czynach sprzedaje się bowiem najlepiej. Zauważyć należy, iż zdecydowanie rzadziej spotykamy informacje o kradzieżach, paserstwie czy niealimentacji.

Środki masowego przekazu budują więc nasz obraz przestępczości, tworząc swego rodzaju psychozę strachu. Działanie takie wpływa na nasze poczucie bezpieczeństwa. Reasumując, można podjąć próbę optymistycznego stwierdzenia, iż nie jest tak niebezpiecznie, jak przedstawiają to *mass media*, a aktualna pozostaje teza G. K. Chestertona, zgodnie z którą „to nie świat jest gorszy – to przepływ informacji jest lepszy”.

BIBLIOGRAFIA

- B o o n K.: Private policing – developments and consequences for public police forces, „Deviance and Societe” 1993, vol. 17, no 2.
- C z a p s k a J.: Prywatne firmy ochrony osób i mienia w Europie – podstawowe problemy prawne w: Mit represyjności albo o znaczeniu prewencji kryminalnej, red. J. Czapska, H. Kury, Kraków 2002.
- C z a p s k a J.: Współczesne formy obywatelskiej samoobrony, w: Bezpieczny obywatel – bezpieczne państwo, red. J. Widacki, J. Czapska, Lublin 1998.
- C z a p s k a J., W ó j c i k i e w i c z J.: Policja w społeczeństwie obywatelskim, Kraków 1999.
- D a h r e n d o r f R.: Uwaga do definicji społeczeństwa obywatelskiego, w: A. B ł a s z c z y k, Ewolucja państwa, wybór tekstów, Warszawa 1998.
- F a l a n d y s z L.: Pojęcie porządku publicznego w prawie karnym i karno-administracyjnym, „Palestra” 1969, nr 2.
- K r ą p i e c M. A.: Człowiek i prawo naturalne, Lublin 1993.
- M a g i e r a W.: Czy media wychowują przestępców w: J. C z a p s k a, J. W i d a c k i, Bezpieczeństwo lokalne, społeczny kontekst prewencji kryminalnej, Warszawa 2000, s. 217.
- O b e r g f e l l - F u c h s J.: O znaczeniu prywatnych firm ochrony osób i mienia w Niemczech, z uwzględnieniem aspektów integracji europejskiej, w: Mit

- represyjności albo o znaczeniu prewencji kryminalnej, red. J. Czapska, H. Kury, Kraków 2002.
- O s i a t y Ń s k i W.: Państwo złem koniecznym, „Wiedza i Życie” 1996, nr 11.
- Popularny Słownik Języka Polskiego, red. B. Dunaj, Warszawa 1999.
- S a r n e c k i P., C z a r n y P.: Kompetencje organów władzy publicznej w zakresie ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego, w: Bezpieczny obywatel – bezpieczne państwo, red. J. Widacki, J. Czapska, Lublin 1998, s. 76.
- S e s s a r K.: Niemieckie doświadczenia w zapobieganiu przestępczości, w: J. W i d a c k i, J. C z a p s k a, Bezpieczeństwo lokalne, społeczny kontekst prewencji kryminalnej, Warszawa 2000.
- White Paper of Police 1995, National Police Agency, Tokyo 1996.
- W i d a c k i J., S a r n e c k i P.: Ustrój i organizacja Policji w Polsce oraz jej zadania w ochronie bezpieczeństwa i porządku (reformacja Policji – część I), Warszawa–Kraków 1997.

ŹRÓDŁA

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz.U. nr 78, poz. 483.
- Ustawa z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej, Dz.U. nr 78, poz. 462 ze zm.
- Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej, Dz.U. nr 173, poz. 1807 ze zm.
- Ustawa z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji, Dz.U. nr 53, poz. 549 ze zm.
- Ustawa z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia, Dz.U. nr 114, poz. 740 ze zm.
- Ustawa z dnia 23 grudnia 1988 r. o działalności gospodarczej, Dz.U. nr 41, poz. 324 ze zm.
- Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny, Dz.U. nr 16, poz. 93 ze zm.
- Ustawa z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu, Dz.U. nr 74, poz. 676 ze zm.
- Ustawa z dnia 28 października 2002 r. o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary, Dz.U. nr 197, poz. 1661.
- Ustawa z dnia 31 stycznia 1961 r. o Straży Przemysłowej, Dz.U. nr 6, poz. 42 ze zm.
- Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa, Dz.U. nr 91, poz. 576 ze zm.
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny, Dz.U. nr 88, poz. 553 ze zm.
- Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji, tekst jednolity Dz.U. z 2002 r., nr 7, poz. 58 ze zm.
- Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, Dz.U. z 1996, nr 13, poz. 74 ze zm., art. 4, 12, 38a ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym, Dz.U. nr 91, poz. 578 ze zm.

THE PROBLEM OF THE SAFETY OF THE INDIVIDUAL,
THE GROUP THE STATE

S u m m a r y

The paper analyses the problem of security and order in relation to the security of a person, a group and the state. The author discusses the rules of law which strictly refer to the subject of security and public safety, the definitions of *security* and *order* used by the Polish doctrine of criminal justice, as well as the range of actions performed by individual persons, groups of people and the state in order to preserve the order and security. In the conclusion the author proposes certain ways of improving both the social sense of safety and the security status, drawing attention to the commonly undervalued role of the Church, the Family and the School. The paper also deals with the question of private policing and a change of the image of the police (*community policing*).

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo publiczne, kontrola prywatna, kontrola społeczna.

Key words: public safety, private policing, community policing.